

Yıldız Yılmaz N, Tabaru, G (2017). Fen Bilimleri 3 ve 4. Sınıf Öğretim Programı İle Ders Kitaplarının Yer Temelli Eğitim Açısından İncelenmesi. *Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 17 (3), 1584-1605.

Geliş Tarihi: 25/04/2017

Kabul Tarihi: 21/08/2017

FEN BİLİMLERİ 3 VE 4. SINIF ÖĞRETİM PROGRAMI İLE DERS KİTAPLARININ YER TEMELLİ EĞİTİM AÇISINDAN İNCELENMESİ*

Nihal YILDIZ YILMAZ**
Gizem TABARU***

ÖZET

Bu çalışmanın amacını, yer temelli eğitimin 3 ve 4. Sınıf Fen Bilimleri Programı ile ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenerek program ve kitaplara yansımaları düzeylerini belirlemek oluşturmaktadır. Çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi deseni kullanılmıştır. Araştırmanın çalışma grubunu Fen Bilimleri Dersi (3-8) Öğretim Programı ve 3. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, 4. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı oluşturmaktadır. Çalışmanın ilkökul kademesini kapsamı nedeniyle 3 ve 4. sınıflar seçilmiştir. Veriler doküman incelemesi yöntemi ile elde edilmiştir. Verilerin analizinde, nitel araştırma tekniklerinden betimsel analiz yöntemi kullanılmıştır. 3. sınıf Fen Bilimleri Programı incelendiğinde, kazanımların yer temelli eğitim ile uygulama yapmaya uygun olduğu belirlenmiştir. Fakat yer temelli eğitime uygun olabilecek kazanımların etkinlikleri sınıf dışı yerine genellikle sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmıştır. 4. sınıf programında kazanımlar incelendiğinde de yer temelli eğitim ile kazandırılacak kazanımlar var olmasına rağmen yine sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmıştır.

Anahtar Kelimeler: Fen, Yer Temelli Eğitim, Fen Bilimleri Öğretim Programı, Fen Bilimleri Ders Kitapları

EVALUATION OF 3RD AND 4TH GRADE COURSE BOOKS AND SCIENCE CURRICULUM IN TERMS OF PLACE-BASED EDUCATION

ABSTRACT

Determining the reflection levels to program and books has formed the purpose of this study by examining activities in the course books with 3 and 4th Grade Science Program according to five sub-dimension of place-based education. In the study, a qualitative research method of document review was used. Science Course (3-8) Curriculum and 3rd Grade Science Course Book, 4th Grade Science and Technology Course and Student Workbook has constituted the working group. Grades 3 and 4 were selected because of the scope of the elementary school. Data had been obtained by the method of document review. When 3rd grade Science Program was examined, it had been determined that there were acquisitions belonging to every sub-dimension of place-based education which can be applied. However, activities of acquisitions that will be applicable to place-based education had remained limited with in-class activities in general, place-education had not been used. When acquisitions in 4th grade program had been examined, it had been included to acquisitions that will be applicable for every sub-dimension of place-based education.

Keywords: Sciences, Place-Based Education, Science Curriculum, Science Course Books

---

* Bu çalışma 15. Uluslararası Sınıf Öğretmenliği Sempozyumu'nda bildiri olarak sunulmuştur.

** Yrd. Doç. Dr., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, nihalyildizyilmaz@gmail.com

*** Arş. Gör., Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Temel Eğitim Bölümü, gizemtabaru@kmu.edu.tr

1. GİRİŞ

Fen; canlı ve cansız doğa ile ilgilenen fizik, kimya, biyoloji alanlarını kapsayan disiplinler arası bir bilim olmakla birlikte doğası gereği deney ve gözleme dayalı çalışmalar ile yürütülmektedir. Bu nedenle fen derslerinde öğrencilerin aktif olarak katılacakları gözlem ve deneylere ağırlık verilmektedir. Fen derslerini günlük yaşamımızda karşılaştığımız doğa olaylarıyla ilişkilendirerek, sınıf dışında uygulamanın öğrencilerin anlamlı öğrenmeler gerçekleştirmelerine yardımcı olacağı düşünülmektedir. Sınıf dışında gerçekleştirilen her türlü eğitim öğretim faaliyetleri olarak tanımlanan yer temelli eğitim yaklaşımı, Fen Bilimlerinin doğasıyla birebir örtüşmektedir. Fen konuları, hayatın içinde deneyimlediğimiz olayları kapsayarak günlük yaşamımızla iç içe bir disiplin olarak karşımıza çıkmaktadır. Günlük hayatımızın bu denli içinde olan fen dersleri aynı zamanda öğrenciler tarafından az sevilen, en az anlaşılan derslerin başında gelmektedir. Bunun nedeni olarak fen konularının günlük yaşamla ilişkilendirilmemesi, çok soyut ve anlaşılmasız olması söylenebilir. Fen konularının günlük yaşamla ilişkili olarak verilmemesi, çocukların fen dersini sadece laboratuvarlarda işlenen, başka dünyalara ait olaylarmış gibi algılamasına sebep olmaktadır. Böylece çocuk öğrendiklerini içselleştirememektedir. Bu noktada, çocuğun günlük yaşamında karşı karşıya kaldığı olayları fen dersiyle ilişkilendirmesi, günlük yaşantısı içindeki feni keşfetmesi çok önemlidir. Böylece, çocuk, öğrendiği konulardan keyif alacak ve daha anlamlı bir öğrenme gerçekleştirecektir. Bu doğrultuda, öğrencilerin fen derslerinde öğrendikleri konuları sınıf dışı öğrenme ortamlarında deneyimlemeleri, bizzat yaparak yaşayarak öğrenmeleri ve öğrendiklerini pekiştirmeleri üzerinde durulan bir konu haline gelmiştir (Laçın Şimşek, 2011). Yer temelli eğitim yaklaşımı Fen Bilimleri derslerinde sıklıkla başvurulan yöntemlerden deney yapma, doğa çalışmaları, gözlem yapma, göstererek yaptırma gibi öğrencilerin yerinde ve yaşayarak aktif öğrenmelerini sağlayan yöntemlere bir çatı oluşturmaktadır.

Mekânlar yalnızca coğrafi bir yer değil aynı zamanda bir yerde anlam yaratmak için fırsat olarak değerlendirilmektedir (Wilson, 1997). Yer temelli eğitim bireyin içinde yaşadığı toplumsal ve doğal çevrenin özel niteliklerinden faydalanılarak meydana getirilen bir eğitim öğretim yaklaşımıdır. Yer temelli öğretimin en önemli öncülerinden biri Sobel'dir (Köşker ve Karabağ, 2012). Sobel (2005) yer temelli öğretimi; öğrenme ve öğrenmenin bir başlangıç noktası, yerel toplum ve çevreyi kullanma süreci, öğrencilerin, öğretmenlerin ve toplumdaki yetişkinlerin yaşadıkları doğal, toplumsal ve kültürel çevrede edinilen, bilgi ve beceri kazanmayı sağlayan bir öğretim yaklaşımı olarak tanımlamaktadır.

Yer temelli eğitim isim olarak yeni bir yaklaşım olsa da daha önce eğitim kurumlarında uygulanmamış bir yaklaşım değildir. Geçmişten günümüze kadarki süreçte birçok eğitim öğretim programında yakın çevreyi kullanma yer almıştır. Bu programlar doğrultusunda, öğretmenler öğrencilere bilgi kazandırma sürecinde sınıf dışı ortamları kullanmışlardır. Öğrencilerin yerinde ve yaşayarak öğrenmelerine olanak tanıyan ve bu sayede kalıcı ve anlamlı öğrenmelerini sağlayan yer temelli eğitim yaklaşımı; yapılandırmacı yaklaşımda uygulanan proje temelli öğrenme, müze ile eğitim, sınıf dışı eğitim, doğa çalışmaları, okul dışı eğitim, toplum tabanlı öğrenme, çevresel eğitim ve problem çözme gibi yaklaşımların çatısını oluşturmaktadır.

Yer Temelli Eğitim özellikle dünyada aktif olarak kullanılan ve araştırılan bir öğretim tekniğidir. Bununla ilgili dünyada Yer Temelli Eğitim Değerlendirme Birliği (PEEC)

kurulmuş ve mekâna dayalı eğitim araştırmalarını desteklemektedir (Powers, 2004). Yer Temelli Eğitim Değerlendirme Birliği'nin (PEEC) amacı şu şekildedir:

- 1) Programlar geliştirmek,
- 2) Farklı yerler için öğretmenlere uygulayabilecekleri öğretim araçları ve teknikleri geliştirmek,
- 3) Okul dışındaki eğitim olanaklarının artırılmasına katkıda bulunmak (PEEC, 2011).

Yer temelli eğitim bireyin akademik performansını geliştirme, öğrenci ve öğretmen arasındaki olumlu ilişkiler oluşması, öğrenci motivasyonunun artması, devamsızlık sorununun azalması, davranış problemlerinde azalma ve toplumla daha çok vakit geçirme isteği, sosyalleşmenin artması, fiziksel, bedensel ve zihinsel sağlık, eğlenerek öğrenme ve doğayı keşfetme gibi yararlar sağlamaktadır. Bunların yanı sıra yer temelli eğitim okul, öğrenci, çalışanlar ve toplum arasında güçlenmiş bağlar sağlamaktadır (Fly, 2010). Bu sayede öğrenciler içinde yaşadıkları toplumun problemlerinin çözüm süreçlerine aktif olarak katılım sağlamakta ve öğrencilerin topluma aidiyet duygularını geliştirmektedir.

Yer temelli eğitimin en önemli amacı; bireylerin yaşadıkları doğal ve toplumsal çevrede edindikleri deneyimlere bağlı olarak, kazandıkları bilgi ve beceriler yoluyla yaşadıkları yeri tanımlarını sağlayarak yer bağlılığı ve aidiyet duygusu kazandırmak şeklinde belirlenmiştir. Yaşadıkları yerin olanak ve problemlerini tanıyan, sorumlu vatandaşlar yetiştirmek yer temelli eğitimin amaçları içinde yer almaktadır (Köşker, 2012). Öğrencilere yer temelli eğitim ile okul ortamında doğal deneyimler aracılığıyla yer ve yere bağlanma duygularını geliştirilir. Bu sayede gelecekte buldukları çevreye karşı sorumluluk sahibi olmalarına katkı sağlayabilir (Rosenthal, 2008).

Yer temelli eğitim birçok araştırmacı tarafından çeşitli alt boyutlara ayrılmıştır. Her araştırmacı yer temelli eğitimi farklı başlıklara ayırsa da içeriklere bakıldığında hepsi aynı noktada birleşmektedir. Öğretim programlarına uygun olarak öğretmenlere ve topluma rehber olacak şekilde yer temelli eğitim, Smith (2002) tarafından 5 alt boyuta ayrılmıştır. Smith'in oluşturduğu bu beş alt boyut ve açıklamaları şu şekildedir:

- **Kültürel alışmalar:** Öğrencilerin kendi toplumlarının kültürü ve tarihi hakkında bilgi sahibi olmalarına fırsat sağlanmaktadır. Örneğin müze çalışmaları gibi.
- **Doğa alışmaları:** Doğa alışmaları ile öğrenciler yaşadıkları yerin doğal özelliklerini keşfetmelerine olanak sağlanır. Örneğin tabiat parkı ve millî park çalışmaları gibi.
- **Problem özme Süreçleri:** Öğrencilerin bilgi ve deneyimleri yoluyla yerel problemleri tespit etmeleri, tanımlamaları ve çözüm önerileri geliştirmeleri mümkün olmaktadır. Örneğin yaşadıkları ilin, ilçenin, mahallenin problemlerini öğrenerek çözüm önerisi çalışmaları gibi.
- **Girişimcilik Fırsatları:** Öğrencilere kendi yerel ortamlarında mesleki seçenekler ve çalışma fırsatları sunulmakta; toplum içinde kendi ekonomik fırsatlarını yaratmaları için öğrenciler cesaretlendirilmektedir. Örneğin yaşadıkları yerin geçim kaynaklarını öğrenerek bunlardan yaratıcı fırsatlar çıkarma alışmaları.
- **Toplumsal alışmalar:** Toplumsal alışmalar ile öğrencilerde toplumsal bağlılık ve toplumsal sorumluluk geliştirmekte; demokratik süreçleri anlama ve vatandaş olarak haklarını öğrenmeleri sağlanmaktadır. Örneğin vatandaşlık sorumluluklarını öğrenip, uygulama çalışmaları gibi.

Yapılan alan yazın incelemesi sonucunda yer temelli eğitim yaklaşımı ile Fen Bilimleri adına yapılan araştırmaların az sayıda olduğu görülmüştür. Oysaki Fen Bilimleri dersini yer temelli eğitime uygun olarak sınıf dışında gerçekleştirmek dersi zenginleştirme, eğlenerek öğrenme, doğayı keşfetmeyi artırma, sosyal deneyimler ve eğlenceler, soyut ve karmaşık olgular ile ilgili somut deneyimler sunma gibi birçok fayda sağlayacaktır. Araştırmanın hem yer temelli eğitim yaklaşımı hakkında genel bir bilgi vermesi hem de ülkemizde uygulanmakta olan programın ve ders kitaplarının bu yaklaşıma uygunluğunun incelemesi açısından yararlı olacağı düşünülmektedir. Bunun yanı sıra fen bilimlerinin sınıf dışı uygulamalarının programda var olduğunu belirtmek öğretmenlere de vizyonlarını genişletme adına yarar sağlayacaktır.

1.1.Araştırmanın Amacı

Bu çalışmanın temel amacını, yer temelli eğitimin beş alt boyutuna göre 3 ve 4. Sınıf Fen Bilimleri Programı ile ders kitaplarındaki etkinliklerin incelenerek yer temelli eğitimin program ve kitaplara yansımaya düzeylerini belirlemek oluşturmaktadır.

Bu temel amaç doğrultusunda aşağıdaki sorulara cevap aranmıştır:

- 1) 3 ve 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Programında yer temelli eğitim yaklaşımının kültürel çalışmalar, doğa çalışmaları, problem çözme süreçleri, girişimcilik fırsatları, toplumsal çalışmalar alt boyutları öğretim programında yer almakta mıdır varsa ne şekildedir?
- 2) 3 ve 4. sınıf öğretim programında yer alan kazanımlar ile kitaplardaki yer temelli eğitim yaklaşımının kültürel çalışmalar, doğa çalışmaları, problem çözme süreçleri, girişimcilik fırsatları ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarının özelliklerini yansıtan kazanım ve etkinlikler nelerdir?

1.2. Araştırmanın Sınırlılıkları

Bu araştırma;

- 1) 2015-2016 öğretim yılıyla,
- 2) MEB tarafından hazırlanan 3 ve 4. sınıflarda uygulanmakta olan Fen Bilimleri dersine ait öğretim programıyla,
- 3) MEB tarafından yayımlanan, 3 ve 4. sınıflarda okutulan Fen Bilimleri Ders kitapları ile sınırlıdır.

2.YÖNTEM

Çalışmada nitel araştırma desenlerinden doküman inceleme deseni kullanılmıştır. Doküman incelemesi, araştırılması hedeflenen olay ve olgular ile ilgili bilgiler içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Nitel araştırma yöntemlerinde doküman incelemesi tek başına bir veri toplama yöntemi olabileceği gibi diğer veri toplama yöntemleri ile de birlikte kullanılabilir. Doküman incelemesinin aşamaları: dokümanlara ulaşma, özgünlük (orijinallik), kontrol etme, dokümanları anlama, veriyi analiz etme ve veriyi kullanmadır (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Araştırmanın çalışma grubunu, Fen Bilimleri Dersi (3-8) Öğretim Programı ve 3. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, 4. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı oluşturmasından dolayı doküman incelemesi çalışmaya en uygun desen olarak belirlenmiştir.

2.1.Çalışma Grubu

Araştırmada çalışma grubu kullanılmıştır. Araştırma nitel ise elde edilen bilginin genelleyemeyeceğinden dolayı evren ve örneklem tayinini gidilmemelidir. Amaçlı çalışma grupları nitel araştırmalarda kullanılabilir (Sönmez ve Alacapınar, 2014). Araştırmanın çalışma grubunu Fen Bilimleri Dersi (3-8) Öğretim Programı, 3. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı, 4. Sınıf Fen ve Teknoloji Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı oluşturmaktadır. Fen Bilimleri Dersi (3-8) Öğretim Programı 2013 yılında hazırlanmıştır. Bu program 3-8. sınıfları kapsamakta olup çalışma grubu için somut işlemler döneminde olan 3 ve 4. sınıflar seçilmiştir. Yer temelli eğitim yaklaşımı yerinde ve gözlem yaparak öğrenmeyi amaçladığı için somut işlemler dönemindeki öğrenciler üzerinde daha etkili olacaktır. Ayrıca çalışmanın ilkökul kademesini kapsamaması nedeniyle de 3 ve 4. sınıflar seçilmiştir.

2.2. Veri Toplanması

Verilerin toplanmasında doküman analizi yönteminin aşamaları kullanılmıştır. Araştırmanın uygulama aşamasında MEB web sayfasından dokümanlara ulaşılmış ve okullarda uygulanan program ve kitaplarla karşılaştırılarak doğruluğu kontrol edilmiştir. Program ve kitaplar alt problemlere göre sınıflandırılarak anlaşılır hale getirilmiş ve verilerin analizi yapılmıştır. Bu araştırmanın dokümanları Fen Bilimleri 3. Sınıf Ders Kitabı (Bilim ve Kültür Yayınları, 2014) ve Fen ve Teknoloji 4. Sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (1 ve 2. kitaplar, MEB Devlet Kitapları, 2014) ise basılı kitap şeklinde elde edilmiştir.

2.3. Verilerin Analizi

Verilerin analizinde nitel araştırma tekniklerinden betimsel analiz tekniği kullanılmıştır. Betimsel analizde elde edilen veriler daha önceden belirlenen temalara göre özetlenir ve yorumlanır. Veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara göre düzenlenebilirken görüşme ve gözlem süreçlerinde kullanılan sorular ya da boyutlar dikkate alınarak da düzenlenebilir (Yıldırım ve Şimşek, 2006). Bu araştırmada elde edilen veriler araştırma sorularının ortaya koyduğu temalara yani yer temelli öğretim yaklaşımının bilgi, beceri, duyuş, FTTÇ, kavram, kazanımlar ve etkinliklere göre düzenlenerek tablolaştırılmıştır. Tablolar oluşturulduktan sonra ise konu çerçevesinde yorumlamalar yapılmıştır. Oluşturulan tablolar alan uzmanları tarafından incelenmiş ve geçerliği sağlanmıştır. İlgili alan uzmanları Necmettin Erbakan Üniversitesi'nden 2 Doçent, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi'nden 2 Doçent ve Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi'nden 2 Yardımcı Doçent'ten oluşmaktadır.

3.BULGULAR

Araştırmada çalışma grubunda yer alan dokümanların incelenip değerlendirilmesi sonucunda elde edilen bulgular tablolaştırılarak aşağıda verilmiştir.

1. Alt Amaca Ait Bulgular

Alt amaç 1: Araştırmanın birinci sorusunda '3 ve 4. Sınıf Fen Bilimleri Dersi Programında yer temelli eğitim yaklaşımının kültürel çalışmalar, doğa çalışmaları, problem çözme süreçleri, girişimcilik fırsatları, toplumsal çalışmalar alt boyutlarının özelliklerini yansıtan öğeler nelerdir?' araştırılmıştır. Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir:

Tablo 1. *İlkokul 3 ve 4. Sınıf Programında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Alt Boyutlarının Özelliklerini Yansıtan Öğeler*

Yer Temelli Eğitim Boyutları	Bilgi	Beceri	Duyuş	FTTÇ*	Kavram
Kültürel Çalışmalar			Değerler		Geçmişten günümüze aydınlatma teknolojileri
Doğa Çalışmaları	Canlılar ve Hayat Madde ve Değişim Fiziksel Olaylar Dünya ve Evren				Doğal ışık kaynakları Yapay ışık kaynakları Canlı ve cansız varlıklar Canlı (bitki ve hayvan) Cansız (hava, su, toprak) Doğa Park Orman Bahçe Kara Hava Su
Problem Çözme Süreçleri		Analitik Düşünme Karar Verme Yaratıcı Düşünme			Hareketli cisimlerin sebep olabileceği tehlikeli durumlar Ses kirliliği ve olumsuz etkileri Ses kirliliğini önlemek için yapılması gerekenler
Girişimcilik Fırsatları		Girişimcilik		Fen ve kariyer bilinci	

Tablo 1 devamı					
Yer Temelli Eğitim Boyutları	Bilgi	Beceri	Duyuş	FTTÇ*	Kavram
Toplumsal Çalışmalar	Yaşam Becerileri		Sorumluluk	Bilimin toplumsal katkısı	Okul ve yaşadığı çevre
	İletişim			Sürdürülebilir kalkınma bilinci	Çevre temizliği Çevre kirliliği Çevreyi koruma ve güzelleştirme
	Takım Çalışması				Kaynak kullanımı (elektrik ve su tüketimi) Tasarruf Tutumluluk
					Aydınlatma araçlarının tasarruflu kullanımı

*FTTÇ: Fen, Teknoloji, Toplum ve Çevre.

Tablo 1’de görüldüğü gibi ilkökul 3 ve 4. sınıf öğretim programında bilgi, beceri, duyuş ve kavramlarda yer temelli eğitim yaklaşımının alt boyutlarının özelliklerini yansıtan ögeler bulunmuştur. Ancak programda yer alan kazandırılması gereken bilgiler kısmında sadece yer temelli eğitimin alt boyutlarından olan doğa çalışmalarında; kazandırılması gereken becerilerde problem çözme süreçleri, girişimcilik fırsatları ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarında; kazandırılması gereken duyusal özelliklerde kültürel çalışmalar ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarında yer almıştır. Ayrıca öğretim programındaki kazandırılması gereken Fen, Teknoloji, Toplum, Çevre başlığı altında girişimcilik fırsatları ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarında; kazandırılması gereken kavramlarda ise kültürel çalışmalar, doğa çalışmaları, problem çözme süreçleri, toplumsal çalışmalar alt boyutlarında yer alırken diğerlerinde yer temelli eğitime uygulanabilecek ögeler bulunmamıştır. Programda yer alan kazanımlar ikinci alt amaca ait bulgularda, kitaplarda yer alan etkinliklerle birlikte verilmiştir.

2.Alt Amaca Ait Bulgular

Alt amaç 2: Araştırmanın ikinci sorusunda ‘3 ve 4. Sınıf öğretim programında yer alan kazanımlar ile kitaplardaki yer temelli eğitim yaklaşımının kültürel çalışmalar, doğa çalışmaları, problem çözme süreçleri, girişimcilik fırsatları ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarının özelliklerini yansıtan kazanım ve etkinlikler nelerdir?’ araştırılmıştır. Araştırma sonucunda aşağıdaki bulgular elde edilmiştir.

Tablo 2. *İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Kültürel Çalışmalar Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanımlar ve Etkinlik Örnekleri*

Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
Kültürel Çalışmalar	3.Sınıf	Elektrikli Araç ve Gereçler	3.6.1.1.Elektrikli araç-gereçlere yakın çevresinden örnekler vererek elektriğin günlük yaşamındaki önemini açıklar.	
	4.Sınıf	Geçmişten Günümüze Aydınlatma	3.1.Geçmişten günümüze çeşitli tekniklerle geliştirilen aydınlatma araçlarına örnekler verir. 3.2.Geçmişte kullanılan çeşitli aydınlatma teknolojileri günümüzde kullanılanları karşılaştırır.	<i>‘Aydınlatmanın Dünü, Bugünü ve Geleceği’</i>

Tablo 2’de görüldüğü gibi İlkokul 3 ve 4. Sınıf Fen Bilimleri kitapları incelendiğinde yer temelli eğitim yaklaşımının kültürel çalışmalar alt boyutunun özelliklerini yansıtan etkinlik örnekleri 3. sınıflarda *Elektrikli Araç ve Gereçler* temasının bir kazanımında vardır. Ancak bu kazanım yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak işlenebilecekken etkinliği sınıf içi ile sınırlandırılmıştır. 4. sınıflarda *Geçmişten Günümüze Aydınlatma* temasında ise yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak kazandırılabilir iki kazanım olmasına rağmen etkinlik bir tanedir.

Tablo 3’te ‘İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Doğa Çalışmaları Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri’ verilmiştir.

Tablo 3. *İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Doğa Çalışmaları Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri*

Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
Doğa Çalışmaları	3.Sınıf	Işığın Görmedeki Rolü	3.4.1.1.Gözlemleri sonucunda görme olayının gerçekleşebilmesi için ışığın gerekli olduğu sonucunu çıkarır.	<i>‘Karanlıkta da görebilir Miyiz?’</i>
		Işık Kaynakları	3.4.2.1.Çevresindeki ışık kaynaklarını doğal ve yapay ışık kaynakları şeklinde sınıflandırır.	
		Çevremizdeki Varlıkları Tanıyalım	3.5.1.1.Çevresindeki örnekleri kullanarak varlıkları canlı ve cansız olarak sınıflandırır.	
		Doğal ve Yapay Çevre	3.5.3.1.Doğal ve yapay çevre arasındaki farkları açıklar. 3.5.3.2.Doğal çevrenin canlılar için önemini kavrar ve doğal çevreyi korumak için tedbirler alır.	<i>‘Toprak Kim Bilir Kaç Canlının Evidir’</i>

Tablo 3 devamı				
Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
Doğa Çalışmaları	4. Sınıf	Egzersiz Yapalım	4.1.Gözlemleri sonucunda egzersizin nabza etkisini fark eder.	'Koşuyorum, Sayıyorum'
			4.2.Egzersiz sonucu nabız ile ilgili elde ettiği verileri kaydeder ve yorumlar.	
			4.3.Gözlemleri sonucunda egzersizin soluk alıp verme sıklığına etkisini fark eder.	
			4.4.Gözlem ve araştırmaları sonucunda egzersiz, soluk alıp verme ve nabız arasında ilişki kurar.	
		Hareketli Varlıkları Gözlemleyelim	1.1.Hareket eden varlıklara çevrelerinden örnekler verir.	'Hareketli mi Hareketsiz mi?'
		Karanlıkta Görebilir miyiz?	2.1.Bazı cisimlerin çevrelerine ışık yaydıklarını gözlemler.	'Gözlediğimiz Işık Kaynakları'
			2.4.Bazı cisimlerin, ortamda bulunan başka ışık kaynaklarının varlığında ışık yayıyormuş gibi göründüklerini fark eder.	'Parlayan Her şey Işık Kaynağı mıdır?'
		Dünya'mızı Tanıyalım	2.1.Karalar, sular ve bunları saran hava tabakasının Dünya'nın gözlenebilir katmanlarını oluşturduğunu fark eder.	'Araştıralım, Hazırlanalım'
		Dünya'mızın Yapısında Neler Var?	2.3. Karaların kayalardan oluştuğunu ifade eder. 2.4. Kayaçların minerallerden oluştuğunu bilir.	'Taşları Tanıyalım' 'Mutfağımızdaki Mineraller' (Alternatif Etkinlik)
		Çevremizdeki Varlıklar	1.1.Gözlemleri sonucunda çevresinde bulunan canlı ve cansız varlıklara örnekler verir. 1.6.Uyku halindeki canlı varlıkların uygun koşullar oluştuğunda canlılık özelliği gösterdiği çıkarımını yapar.	'Etrafa Bakıyorum'
		Yaşadığımız Çevre	2.1. Çevresinde farklı tipte yaşam alanları olduğunu keşfeder.	'Nerede Yaşar'

Tablo 3'te görüldüğü gibi ilkokul 3 ve 4. sınıf kitapları incelendiğinde yer temelli eğitim yaklaşımının doğa çalışmaları alt boyutunun özelliklerini yansıtan etkinlik örnekleri 3. sınıflarda *Işığın Görmedeki Rolü* temasında bir etkinlikte, *Doğal ve Yapay Çevre* temasında bir etkinlikte, *Egzersiz Yapalım* temasında bir etkinlikte bulunmuştur. 4. sınıflarda *Hareketli Varlıkları Gözlemleyelim* temasında bir etkinlikte, *Karanlıkta Görebilir Miyiz* temasında iki etkinlikte, *Dünyamızı Tanıyalım* temasında bir etkinlikte, *Dünyamızın Yapısında Neler Var* temasında iki etkinlikte, *Çevremizdeki Varlıklar* temasında bir etkinlikte, *Yaşadığımız Çevre* temasında bir etkinlikte bulunmuştur. Ancak 3. sınıflarda *Işık Kaynakları*, *Çevremizdeki Varlıkları Tanıyalım*, *Doğal ve Yapay Çevre* temalarının kazanımları ve *Çevremizdeki Varlıklar* temasının bir kazanımı yer temelli eğitim ile yani sınıf dışında yapmaya uygun iken sınıf içi etkinlikler ile sınırlı kalmıştır. 4. sınıfların yer temelli eğitim etkinlikleri ile kazandırılacak kazanımlarının bir tanesi hariç hepsinin etkinliği sınıf dışı olarak planlanmıştır.

Tablo 4'te 'İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Problem Çözme Süreçleri Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri' verilmiştir.

Tablo 4. *İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Problem Çözme Süreçleri Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri*

Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
Problem Çözme Süreçleri	3.Sınıf	Cisimleri Hareket Ettirme ve Durdurma	3.2.2.3.Günlük yaşamda hareketli cisimlerin sebep olabileceği tehlikeleri tartışır.	
		Sesin İşitmedeki Rolü	3.4.3.1.Ses şiddetinin işitme için belirleyici olduğunu gözlemler ve her sesin insan kulağı tarafından işitilmeyeceğini fark eder. 3.4.3.2.Ses şiddeti ile uzaklık arasındaki ilişkiyi kavrar.	'Şşşt Kulak Versene'
		Çevremizdeki Sesler	3.4.4.1.Her sesin bir kaynağı olduğunu ve sesin her yönde yayıldığı sonucunu çıkarır. 3.4.4.2.Çevresindeki ses kaynaklarını doğal ve yapay ses kaynakları şeklinde sınıflandırır. Uzaklaşması ve ses kaynağının yeri hakkında çıkarımlarda bulunur. 3.4.4.3.İşitme duyusunu kullanarak ses kaynağının yaklaşıp uzaklaşması ve ses kaynağının yeri hakkında çıkarımlarda bulunur.	

Tablo 4 devamı				
Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
		Bilinçli Tüketici	3.5.4.1.Elektrik ve su gibi kaynakların tasarruflu kullanılmasının önemini kavrar ve bu kaynakların kullanımında tasarruflu davranır.	'Su Tasarrufu Yapıyorum' (Performans Görevi) 'Elektrik Tasarrufu Yapıyorum' (Performans Görevi)
		Sağlıklı Yaşam	3.5.5.1.Sağlıklı yaşam için gerekli olan durumların önemini kavrar ve günlük yaşamında uygular.	
		Elektrik Kaynakları	3.6.2.2.Pil atıklarının çevreye vereceği zararları ve bu konuda yapılması gerekenleri tartışır.	
		Elektriğin Güvenli Kullanımı	3.6.3.1.Elektriğin can ve mal güvenliği bakımından güvenli kullanımına ilişkin yapılması gerekenleri araştırır ve elektrik çarpmasına yol açabilecek durumları kavrar.	
Problem Çözme Süreçleri	4.Sınıf	Maddenin Özellikleri	1.8.Maddenin özellikleri ile gündelik hayatta kullanım alanları arasında ilişki kurar.	'Araştırım, Hazırlanım'
		Maddenin Değişimi	4.3.Doğa olaylarından rüzgâr, akarsu, yağmur ve buzlanmanın madde üzerinde etkisini örnekleriyle açıklar.	'Araştırım, Hazırlanım'
		Isı ve Sıcaklık	5.1.Farklı maddelerin sıcaklığını termometre ile ölçer ve C ile ifade eder.	'Sıcaklığı Ölçelim'
			5.2.Sıcak ve soğuk maddelerin teması sırasında meydana gelen sıcaklık değişimlerini gösteren deney tasarlar.	'Sıcaklık Değişimleri'
		Saf Madde ve Karışımlar	7.3. Çöplerdeki demirli atıkların ayrılması için yöntem önerir.	'Araştırım, Hazırlanım'
		Hareketli Varlıkları Gözlemleyelim	2.5.Hareket eden bazı cisimleri durdurmanın tehlikeli olabileceğini fark eder.	
		Kuvvet Cisimlerin Hareketini ve Şeklini Etkiler	3.4.Kuvvetin cisimlerin hareket ve şekiller üzerindeki etkilerini örneklerle açıklar.	'Araştırım, Hazırlanım'

Tablo 4 devamı

Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
		Işık Çevreyi Etkiler Mi?	5.3.Işık kirliliği konusunda yaptığı araştırmanın sonuçlarını; sözlü, yazılı veya görsel malzeme kullanarak uygun şekillerde sunar. 5.4.Işık kirliliğini azaltmak için alınabilecek önlemleri ifade eder. 5.5.Işık kirliliği problemi için çözüme yönelik düşünceler üretir.	'Araştırılım, Hazırlanalım'
		Her Sesin Bir Kaynağı Vardır	6.2.Gözlemlerine dayanarak her sesin bir kaynağı olduğu sonucunu çıkarır. 6.3.Ses kaynaklarını doğal ve yapay oluşları bakımından sınıflandırır.	
		Ses Nasıl Oluşur?	8.4.Ses şiddeti ile uzaklık arasındaki ilişkiyi açıklar. 8.7.İşitme kaybını engellemek için yüksek sestten korunmak gerektiğini ifade eder.	
		Ses de Çevreyi Etkiler Mi?	9.2.Çevresini gözlemleyerek ses kirliliğinin yoğun olduğu mekânları tespit eder. 9.5.Yaşadığı ses kirliliğini azaltmak için alınabilecek önlemleri araştırır.	'Ses Kirliliğini Gözlemleyelim' 'Araştırılım, Hazırlanalım'
		Dünya'mızın Yapısında Neler Var?	2.10.Hava, toprak ve su kirliliğini önlemek için alınabilecek önlemleri araştırır ve sunar.	'Çok Güzel İşler Bunlar'
		Elektriğin Yol Açabileceği Tehlikeler	3.3.Elektrik çarpmasını önlemek için gereken önlemleri araştırır ve sunar.	'Araştırılım, Hazırlanalım'

Tablo 4'te görüldüğü gibi ilkokul 3 ve 4. sınıf kitapları incelendiğinde yer temelli eğitim yaklaşımının problem çözme süreçleri alt boyutunun özelliklerini yansıtan etkinlik örnekleri *Sesin İşitmedeki Rolü* temasında bir etkinlikte, *Bilinçli Tüketici* temasında iki etkinlikte, 4. sınıflarda *Maddenin Özellikleri ve Maddenin Değişimi* temalarında birer etkinlikte, *Isı ve Sıcaklık* temasında iki etkinlikte, *Saf Madde ve Karışımlar ile Kuvvet Cisimlerin Hareketini ve Şeklini Etkiler* temalarında birer etkinlikte, *Işık Çevreyi Etkiler Mi?* temasında iki etkinlikte, *Ses de Çevreyi Etkiler Mi?* temasında iki etkinlikte, *Dünyamızın Yapısında Neler Var?* temasında bir etkinlikte, *Elektriğin Yol Açabileceği Tehlikeler* temasında bir etkinlikte bulunmuştur. Bunların yanı sıra 3. sınıflarda 6 temanın 8 adet kazanımı, 4. sınıflarda ise 3 temanın 5 kazanımı yer temelli etkinlikler ile işlenebilecekken sınıf içi etkinliklerle sınırlı bırakılmıştır.

Fen bilimleri 3 ve 4. sınıf öğretim programı ile ders kitaplarının yer temelli eğitim açısından...

Tablo 5'te 'İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Girişimcilik Fırsatları Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri' verilmiştir.

Tablo 5. İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Girişimcilik Fırsatları Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri

Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
Girişimcilik Fırsatları	3. Sınıf	Elektrik Kaynakları	3.6.2.1.Elektriğin sınırlı ve maliyeti olan bir kaynak olduğu ve tutumlu kullanılması gerektiği vurgulanır.	
Girişimcilik Fırsatları	4. Sınıf	Geçmişten Günümüze Aydınlatma	3.3.İnsanların, aydınlatma sorunlarını çözmek için düşünce ürettiklerini, araç ve teknikler geliştirdiklerini fark eder. 4.4.Aydınlatma araçlarının tasarruflu kullanımının aile ve ülke ekonomisi bakımından önemini bilincine varır.	
		Ses Nasıl Oluşur?	8.6.Teknolojik tasarımın aşamalarını uygulayarak daha iyi işitmeyi sağlayacak bir araç geliştirir.	
		Dünya'mızı Tanıyalım	1.3.Geçmişte, insanların Dünya'nın şekliyle ilgili çeşitli görüşlere sahip olduklarının farkına varır.	'Araştırma Yapalım'

Tablo 5'te görüldüğü gibi ilkokul 3 ve 4. sınıf kitapları incelendiğinde yer temelli eğitim yaklaşımının girişimcilik fırsatları alt boyutunun özelliklerini yansıtan etkinlik örnekleri 3. Sınıflarda bulunamazken, 4. sınıflarda *Dünyamızı Tanıyalım* temasında bir etkinlikte bulunmuştur. Her ne kadar 3. sınıflarda yer temelli eğitim yaklaşımının girişimcilik alt boyutuna ait etkinlik bulunmasa da 1 kazanım yer temelli eğitim etkinlikleri ile işlenmeye uygun bulunmuştur. 4. sınıflar da ise 2 temanın 3 kazanımı yer temelli eğitim etkinlikleri ile sınıf dışında işlenmeye uygundur.

Tablo 6'da 'İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Toplumsal Çalışmalar Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri' verilmiştir.

Tablo 6. *İlkokul 3 ve 4. Sınıf Kitaplarında Yer Temelli Eğitim Yaklaşımının Toplumsal Çalışmalar Alt Boyutunun Özelliklerini Yansıtan Kazanım ve Etkinlik Örnekleri*

Alt Boyut	Sınıf	Tema	Kazanım	Etkinlik
Toplumsal Çalışmalar	3.Sınıf	Ben ve Çevrem	3.5.2.1.Yaşadığı çevreyi tanıır ve bu ortamların temizliğinde aktif görev alır.	'Okulumuzu ve Sınıfımızı Temiz Tutalım'
		Bilinçli Tüketici	3.5.4.1.Elektrik ve su gibi kaynakların tasarruflu kullanılmasının önemini kavrar ve bu kaynakların kullanımında tasarruflu davranır.	'Enerjini Boşa Harcama' (Proje Görevi) 'Suyunu Boşa Harcama' (Proje Görevi)
Toplumsal Çalışmalar	4. Sınıf	Maddenin Değişimi	4.4.Doğal kaynakların neden dikkatli tüketilmesi gerektiğini, bu konuda insanların bilgilendirilmesi gerektiğini açıklar.	'Bilinçli Birey Olalım'
		Dünya'mızın Yapısında Neler Var?	2.9.Hava, toprak ve suyun yaşam için öneminin bilincine varır.	
		Yaşadığımız Çevre	2.6.Çevreyi temizlemek amacı ile basit yöntemler geliştirir. 2.7.Çevreyi korumak amacı ile yapılan birçok faaliyete gönüllü olarak katılır.	'Ben Ne Yapabilirim?'
			2.8.Çevreyi korumak ve geliştirmek için bireysel sorumluluk bilinci kazanır.	
		Pillerle Tanışalım	4.4.Pil atıklarının çevreye ve insan sağlığına verebileceği zararları ifade eder.	'Pilleri Bilinçli Kullanalım'

Tablo 6'da görüldüğü gibi ilkokul 3 ve 4. sınıf kitapları incelendiğinde yer temelli eğitim yaklaşımının toplumsal çalışmalar alt boyutunun özelliklerini yansıtan etkinlik örnekleri *Ben ve Çevrem* temasında bir etkinlikte, *Bilinçli Tüketici* temasında iki etkinlikte, 4. sınıflarda *Maddenin Değişimi* temasında bir etkinlikte, *Yaşadığımız Çevre* temasında bir etkinlikte, *Pillerle Tanışalım* temasında bir etkinlikte bulunmuştur. Tablo 6'da görüldüğü gibi yer temelli eğitimin toplumsal çalışmalar alt boyutuna uygun olarak 2 temada 2 kazanım varken 3 etkinlik planmış ve yer temelli eğitim etkinlikleri etkin bir şekilde kullanılmıştır. Ancak bunun yanın da 4. sınıflarda ise 1 temanın 1 kazanımı yer temelli

eğitim yaklaşımının toplumsal çalışmalar alt boyutuna uygun etkinliklerle işlenebilecekken sınıf içi etkinlikler ile sınırlandırılmıştır.

4. SONUÇ VE TARTIŞMA

Bu araştırmada, Fen Bilimleri (3-8) Programı ve ders kitapları yer temelli eğitim yaklaşımının 5 alt boyutunun özelliklerine göre değerlendirilmiştir. Ayrıca program ile kitaplara yansıma düzeyleri belirlenerek şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Fen Bilimler Programında, programın öğelerinden bilgi, beceri, duyuş, FTTÇ ve kavramlar başlıkları altında yer temelli eğitimin alt boyutunu yansıtan öğeler yer almaktadır. Özellikle doğa çalışmaları ve toplumsal çalışmalar alt boyutunda yer temelli öğretime yönelik öğeler daha fazladır. Öğrencilere kazandırılacak kavramlarda yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak sınıf dışında kazandırılabilir 24 kavram bulunmuştur. Hem doğa çalışmaları ve toplumsal çalışmalar alt boyutlarının fazlalığı hem de kavramlardaki sayının çokluğu fen bilimlerinin doğası ile yer temelli eğitim yaklaşımının birbirine yakınlığını göstermektedir. Çünkü fen bilimleri daha çok günlük hayatımızdaki olayları ele aldığından sınıfla sınırlı kalmamaktadır.
- Yer temelli eğitimin alt boyutlarından birisi olan öğrencilerin kendi toplumlarının kültürü ve tarihi hakkında bilgi sahibi olmalarına fırsat sağlayan kültürel çalışmalarda, 3. sınıf kazanımlarından bir tanesi yer temelli eğitim yaklaşımı ile kazandırılmaya uygun olarak belirlenmiştir. Ancak kazanımın etkinliği sınıf içiyle sınırlı kalarak yer temelli eğitim yaklaşımı kullanılmamıştır. 4. sınıflarda ise kültürel çalışmalar alt boyutu etkinliklerde ve kazanımlarda sadece bir tane yer almaktadır. Yani 4. sınıflarda yer temelli eğitim yaklaşımının kültürel çalışmalar alt boyutunu yansıtan her kazanımın etkinliği sınıf dışına uygun olarak planlanmıştır. Fen bilimlerinde geçmişten günümüze değişen kültürel nesnelere ilgili çalışmalarda çok az sınıf dışı etkinliğe yer verilmiştir. Yer temelli eğitimin alt boyutlarından birisi olan doğa çalışmalarına ait etkinliklerde 3. sınıflarda iki tane etkinlik yer alırken, 4. sınıflarda 9 etkinlik yer almaktadır. Doğa çalışmaları boyutu yer temelli eğitim yaklaşımıyla uygulanabilecek en uygun boyutlardan bir tanesi olmasına rağmen 3. sınıf kazanımlarında yer temelli eğitim yaklaşımı ile kazandırılmaya uygun 5 kazanımdan sadece 2 tanesinin etkinliği yer temelli eğitime uygun olarak düzenlenmiştir. 4. sınıfta ise 13 kazanımdan sadece 1 kazanımın etkinliği yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak hazırlanmamış diğerleri yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak hazırlanmıştır. Öğrencilerin yerinde ve yaşayarak öğrenmesi açısından, fen bilimleri ile yakın ilişki içinde olan doğa çalışmalarına ait sınıf dışı etkinliklere yeterli miktarda yer verilmemiştir.
- Yer temelli eğitimin alt boyutlarından olan problem çözme süreçlerine ait etkinliklerde 3. sınıflarda 3 etkinlik yer alırken 4. sınıflarda 11 etkinlik yer almaktadır. 3. sınıfların 10 kazanımı yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak kazandırılabilir şekilde belirlenmiştir. Ancak bu 10 kazanımdan sadece 2 kazanımın etkinliği (1 kazanım için 2 etkinlik düzenlenmiştir) yer temelli yaklaşımla hazırlanmıştır. 4. sınıflarda ise yer temelli eğitim ile kazandırılabilir 18 kazanım yer almaktadır. 5 kazanımın etkinliği yer temelli eğitime uygun olarak hazırlanmayıp sınıf içi etkinliklerle sınırlı kalmıştır. Ders kitaplarını incelediğimizde problem çözme süreçleri boyutunun hem 3. sınıf hem de 4. sınıflarda kazanım ve etkinliklerde en çok yansıyan boyut olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Yani problem çözme süreçleri fen bilimleri dersinde sınıf dışı ortamda en çok kullanılan boyuttur.

- Yer temelli eğitimin alt boyutlarından birisi olan girişimcilik fırsatlarına ait etkinliklerde 3. sınıflarda 1 kazanım yer temelli eğitim yaklaşımına uygundur. Ancak bu kazanımın etkinliği yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak hazırlanmamıştır. 4. sınıflarda bir tane yer temelli eğitim yaklaşımına uygun etkinlik bulunmaktadır. Yer temelli eğitim yaklaşımına uygun hazırlanabilecek olan 4 kazanımın etkinliği ise sınıf içi ile sınırlandırılmıştır. Girişimcilik boyutu bireyin yaşadığı toplumda kendi ekonomik fırsatlarını bulması açısından önemli bir boyut olmasına rağmen her iki sınıf düzeyinde de yer temelli eğitimin alt boyutu olan girişimcilik fırsatları öğelerinin yansımalarının sınırlı kaldığı sonucuna ulaşılmıştır.

- Yer temelli eğitimin alt boyutlarından birisi olan toplumsal çalışmalara ait etkinliklerde 3. ve 4. sınıflarda üçer tane etkinlik yer almaktadır. Ancak 3. sınıfların yer temelli eğitim yaklaşımına uygulanabilecek 2 kazanımı bulunmasına rağmen 3 etkinliğin sınıf dışı olarak planlandığı belirlenmiştir. 4. sınıflarda ise yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak 6 kazanım bulunmakta olup bunlardan sadece 1 kazanımın etkinliği sınıf içi ile sınırlı kalmıştır. Ayrıca 3. sınıflarda yer temelli eğitim yaklaşımının toplumsal çalışmalar alt boyutunu yansıtan her kazanımın etkinliği sınıf dışına uygun olarak planlanmıştır. Özellikle tasarruf konusunda etkinliklerin proje şeklinde planlanarak okul-aile iş birliği içinde gerçekleştirilmesi yer temelli eğitim yaklaşımının toplumsal çalışmalar alt boyutunu etkin bir şekilde yansıtmasını sağlayacaktır.

Yer Temelli Eğitim, çocukların, öğretmenlerin, yetişkinlerin yaşadığı sosyal, kültürel ve doğal ortamları bütün öğrenciler için araştırma tabanlı bir öğrenme laboratuvarıdır (Sobel, 2005). Rosenthal (2008) tarafından yapılan çalışmada yer temelli öğretim modelinde "yer" teriminin kullanılması, öğrenme üzerindeki öneminin doğrudan etkisini ortaya koymaktadır. Doğal ortamın müfredatta kullanılması öğrenme öğretme açısından oldukça uygundur. Doğal dünyayı ve yaşadıkları dereleri, havzaları ve eko-bölgeyi öğrenmek, aynı zamanda öğrencinin yer hissi, benlik, bölgesel gurur ve koruma etliği de artırılabilir (Stein, Kutner ve Adams, 2000). Sobel (1993) tarafından yapılan çalışmada çocukların gizlilik, bağımsızlık ve kendi kendine yeterli olmaları gereksinimlerinin yanında kendileri için dünyada bir yer açarak orayı doldurma gereksinimi de duyduklarını belirtmiştir (Akt.: Rosenthal, 2008). Mentiş Taş ve Özkartal (2015) 'Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı ve Ders Kitaplarını inceleme çalışmalarında 4-5. Sınıf programında yer temelli eğitim yaklaşımında önemli bir yere sahip olan tecrübeye dayalı, yaşantısal öğrenme fırsatlarına ifade olarak yer verildiği, programda etkinlik örnekleri olduğu belirtmektedirler. 4. sınıfta ders ve çalışma kitabında yer temelli eğitime ait bazı etkinlik örnekleri olduğu tespit edilmiştir. Ancak 5. sınıf ders ve çalışma kitabında öğrencilerin sınıf dışı aktivitelerde bulunmasını sağlayan faaliyetler bulunmamaktadır. Yıldız ve Mentiş Taş (2015) Hayat Bilgisi Ders Kitabı ve öğretim programını inceledikleri çalışmalarında, yer temelli eğitimin alt boyutlarının, ders kitaplarındaki etkinliklere göre değerlendirilerek oluşturulan tablolar incelendiğinde hiçbir sınıfta alt boyutların düzenli bir dağılım göstermediği sonucuna ulaşılmıştır. Her iki çalışmada da yer temelli eğitim öğelerinin etkinliklere yansıma düzeylerinin sınıf seviyesine göre farklılaştığı görülmüştür. Takano, Higgins ve McLaughlin (2009) tarafından yapılan çalışmada, öğrencilere yer temelli eğitime dayalı bir öğretim programı uygulamışlar ve bunun sonucunda öğrencilerde güven kazanma, akademik başarı ve topluma bağlanma üzerinde olumlu etkiler belirlenmiştir. Smith (2007) tarafından yapılan araştırma da yer temelli eğitim ile öğrencilerin öğrenmelerine olumlu katkılar sağladığı sonucuna ulaşılmıştır. Köşker ve Karabağ (2012) çalışmalarında, Coğrafya öğretmenlerinin özellikle sınıf içi aktiviteleri daha sık kullandıkları, sınıf dışına yönelik aktivitelerle daha

az yer verdikleri belirtilmiştir. Öğretmenler, öğrencileri yaşadıkları yere yönelik olarak aktif bir şekilde öğrenme sürecine katacak etkinlikleri yeteri kadar kullanmadıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin gerçekleştirdikleri etkinliklerin çoğunlukla sınıf merkezli olması, öğrencinin yaşadığı yere yönelik olarak kalıcı ve anlamlı öğrenmeyi sağlamasında daha az etkili olacağı sonucuna ulaşılmıştır. Wilson (1997), çocukların mekânlara bağlanması ile çocukların sevmeyi öğrendikleri yerlerde sorumluluk aldıkları yönündedir. Bu düşünce çevre eğitiminin kurucu ilkelerinden birisidir.

Bu sonuçlar doğrultusunda şu öneriler getirilmiştir:

- 3 ve 4. sınıfların kazanımların bir kısmı yer temelli öğretime uygun olduğu halde etkinlikler sınıf içiyle sınırlı kalmıştır, bu kazanımlara yönelik yer temelli öğretimle sınıf dışında etkinlik yapılması öğrencinin ilgisini ve başarısını artırabilir. Bu nedenle ulaşmak istenen kazanımları sağlamada etkinlikler yer temelli yaklaşıma uygun olarak düzenlenebilir.
- 3. sınıf öğrencileri Fen Bilimleri dersi ile ilk kez karşılaşmakta olup daha çok somut materyaller ve eğitim öğretim mekânları ile desteklenmesi durumunda daha kalıcı öğrenme sağlanacaktır. Bu nedenle 3. sınıf Fen Bilimleri kitaplarında kazanımlar ve etkinlikler yer temelli eğitim yaklaşımına uygun olarak sınıf dışında yeniden yapılandırılarak sayıları artırılabilir.
- Gelecek araştırmalarda yer temelli öğretim ile kazandırılan kazanımların öğrenci başarısı üzerindeki etkisi incelenebilir.

KAYNAKÇA

- Fly, M. J. (2010). A Place-Based Model for K-12 Education in Tennessee. http://web.utk.edu/~markfly/documents/PlaceBased%20K12%20Education%20Proposal%205_10_10.pdf (Erişim Tarihi: 08.03.2016)
- Köşker, N. (2012), 'Coğrafya Eğitiminde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri', Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köşker, N., Karabağ, S. (2012). Coğrafya Eğitiminde Yer Temelli Öğretim Yaklaşımına İlişkin Öğretmen Görüşleri. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 16 (3), 123-137.
- Laçın Şimşek, C. (2011). *Fen Öğretiminde Okul Dışı Öğrenme Ortamları*. Ankara: Pegem Akademi Yayınları.
- MEB. (2013). *İlköğretim Kurumları Fen Bilimleri Dersi (3-8) Öğretim Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı Talim ve Terbiye Kurulu Başkanlığı.
- MEB. (2014). *Fen ve Teknoloji 4. sınıf Ders ve Öğrenci Çalışma Kitabı (1 ve 2. Kitap)*. Ankara: Devlet Kitapları, 5 baskı.
- MEB. (2014). *İlkokul 3. Sınıf Fen Bilimleri Ders Kitabı*. Ankara: Bilim ve Kültür Yayınları.
- Mentiş Taş, A. ve Özkaral, C. T. (2012). Sosyal Bilgiler 4-5. Sınıf Programı ve Ders Kitaplarının Yer Temelli Eğitim Yaklaşımına Göre Değerlendirilmesi. *Bartın Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, XIV. Uluslararası Katılımlı Sınıf Öğretmenliği Eğitimi Sempozyumu (21-23 Mayıs 2015) Özel Sayısı s. 32 – 43.
- Powers, A. L. (2004). An Evaluation of Four Place-Based Education Programs. *Journal of Environmental Education*, 35(4), 17-32.
- PEEC (2011). Place Based Education Evaluation Collaborative. The Benefits of Place-based Education: A Report from the Place-based Education Evaluation Collaborative. <http://www.peecworks.org/index> (Erişim Tarihi: 18.02.2016)
- Rosenthal, J. (2008). Place-Based Education Research and Studies. *Promise of Place*. promiseofplace.org. (Erişim Tarihi: 15.03.2017)
- Smith, G. A. (2002). Place Based Education: Learning to Be Where We Are. *Phi Delta Kappan*. 83(8). 584-594
- Smith, G. A. (2007). Place-based education: Breaking through the constraining regularities of public school. *Environmental Education Research*. 13(2). Pp: 189–207,
- Sobel, D. (2005). Place Based Education: Connecting Classrooms and Communities. USA: The Orion Society. http://www.uccs.edu/Documents/coga/Place-Based_Education.pdf (Erişim Tarihi: 24.02.2016)
- Sönmez, V. ve Alacapınar, F. G. (2014). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık. 3. Baskı.

- Stein, B. A., L. S. Kutner, and J. S. Adams. (2000). The Status of Biodiversity in the United States. A Joint Project of The Nature Conservancy and Association for Biodiversity Information. *Oxford University Press*, NY, Pp: 399.
- Takano, T., Higgins, P., & McLaughlin, P. (2009). Connecting with place: Implications of integrating cultural values into the school curriculum in Alaska. *Environmental Education Research*.15. Pp: 343–370.
- Yıldırım, A., Şimşek, H. (2006). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yıldız, N. ve Mentiş Taş, A. (2015). Hayat Bilgisi 1, 2 ve 3. Sınıf Programı ile Ders Kitaplarının Yer Temelli Eğitim Açısından Değerlendirilmesi. *Uluslararası Eğitim Bilimleri Dergisi*,2 (5), 273-284.
- Wilson, R. (1997). A Sense of Place. *Early Childhood Education Journal*, 24(3), 191-194.

EXTENDED ABSTRACT

1. Introduction

Primary aim of the education is providing meaningful and permanent learning. With reference to daily life of the student, it had been passed on to a system that student is active while teacher is advisor by using constructivist approach that aims at learning the place where she/he lives by her/his own experiences in learning environment. Although place-based education has been a new approach for notion, it has constituted the frame of the approaches such as project-based learning that applies in constructivist approach, environmental education, non-class education, sustainable education. Place-based education has been defined as all education and training activities that were performed in out of class. With this approach, it has provided a backcloth for being producing individuals while students were forming their learnings with various activity and observations by looking at whereabouts in out of class, by doing and living; by up skilling such as critical thinking, scientific thinking, searching, questioning in students. Place-based education had been distributed to 5 sub-dimension by Smith in accordance with the education. These sub-dimensions are cultural studies, natural studies, problem-solving processes, entrepreneurship opportunities, and social works. Determining the reflection levels to program and books has formed the purpose of this study by examining activities in the course books with 3 and 4th Grade Science Program according to five sub-dimension of place-based education. Answer to the following questions had been searched in the direction of this primary aim:

- 1- What if the 3rd and 4th Grade Science Program does not include the place based educational approach in the curriculum of cultural studies, nature studies, problem-solving processes, entrepreneurial opportunities, social studies sub-dimensions?
- 2- What are the gains and activities that reflect the achievements of the 3rd and 4th grade curriculum and the characteristics of the place based educational approach in the books in terms of cultural studies, nature studies, problem-solving processes, entrepreneurial opportunities and social studies sub-dimensions?

2. Method

Qualitative research method had been used in the study. Science Course (3-8) Curriculum and 3rd Grade Science Course Book, 4th Grade Science and Technology Course and Student Workbook has constituted the working group. Data had been obtained by the method of document review. Descriptive analysis method from qualitative research technique had been used in the analysis of data. Obtained data in this research had been tabulated by regulating in accordance with themes (sub-dimensions of place-based education approach) that research questions introduced. Documents that were included in the working group of this research; Science Course Curriculum have been obtained by internet, while Sciences 3rd Grade Course book (Science and Culture Publications) and Science and Technology 4th Grade Course Book (1 and 2nd books, State Publications) had been obtained as printed book. Grades 3 and 4 were selected because of the scope of the elementary school.

3. Findings, Discussion and Results

- 1- Results that belong to the subproblem had been determined as follows: Elements that reflect the features of sub-dimensions of place-based education approach had been found in knowledge, skill, perception and notions in the elementary school 3 and 4th grade curriculum.
- 2- Results that belong to the subproblem had been determined as follows: When elementary school 3 and 4th grade books had been examined, activity examples that reflect the features of cultural studies sub-dimension of place-based education approach had been found in an activity in *Electrical Tools and Materials* theme in 3rd grades, and they had been found in an activity in *From Past to Present Illumination* theme in 4th grades. When elementary school 3 and 4th grade books had been examined, activity examples that reflect the features of natural studies sub-dimension of place-based education approach had been found in one each activity in *The Role of Light in Seeing, Natural and Artificial Environment, Let's Do Exercise* themes in 3rd grades. In 4th grades, activity examples that reflect the features of natural studies sub-dimension of place-based education approach had been found in two activities in *Let's Observe Moving Creatures, Can We See in Dark* theme, in one each in *Let's Meet Our Earth, Creatures Around Us, The Environment We Live In* themes, in two activities in *What Does Exist in the Structure of Our Earth* theme. When elementary school 3rd and 4th grade books had been examined, although activity examples that reflect the features of problem solving processes sub-dimension of place-based education approach had been found in one each activity in *The Role of Sound in Hearing* theme, in two activities in *Conscious Consumer* theme, they had been found in one each activity in themes of *Features of Matter, Change of Matter, Pure Substance and Mixtures, Force Affects the Movement and Shape of Object, What Does Exist in the Structure of Our Earth and Dangers that Electric Can Cause*, in two each activities in themes of *Heat and Temperature, Does Light Affect the Environment and Does Sound Affect the Environment, Too* in 4th grades. Although activity examples that reflect the features of entrepreneurship opportunities sub-dimension of place-based education approach had not been found in 3rd grades when elementary school 3rd and 4th grade books had been examined, it had been found in one activity in *Let's Know Our Earth* theme in 4th grades. When elementary school 3 and 4th grade books had been examined, activity examples that reflect the features of social works sub-dimension of place-based education approach had been found in one activity in "Me and My Environment" theme, in two activities in *Conscious Consumer* theme, in one each activity in *The Change of Matter, The Environment We Live In, Let's Meet the Batteries* themes in 4th grades.

When 3rd grade Science Program was examined, it had been determined that there were acquirements which can be applied as belonging to every sub-dimension of place-based education. However, activities of acquirements that will be applicable to place-based education had remained limited with in-class activities in general, place-based education had not been used. When acquirements in 4th grade program had been examined, it had been included to acquirements that will be applicable for every sub-dimension of place-based education. It had been given more place to acquirements that show suitability to problem solving processes and natural studies from sub-dimension of place-based

education and most of activities of these acquirements had been performed with place-based education. While it has been given place to cultural studies, social works and entrepreneurship opportunities that consist of other sub-dimensions in one or two activities in 3rd grades, it had been given place with two or three each activity in 4th grades. Although acquirements had been applicable for place-based education in 3rd grades, activities had remained limited with in-class. This study and the study that had been performed by Mentiş Taş and Özkara (2015) had supported each other in terms of that events and activities had remained limited with in-class while it was finding place-based education reflections in program and acquirements. In a study by Takano, Higgins and McLaughlin (2009), they implemented a ground-based educational program for students, which resulted in a positive impact on student achievement, academic achievement and community attachment. Research that had been performed by Mentiş Taş and Yıldız (2015) had supported each other with this study in terms of not showing a regular distribution of tables created by evaluating the activities of course books in here , being quite a little of the number of activities in 3rd grades while activities belonging to every dimension of place-based education have taken part in 4th grades, becoming different reflection levels of place-based education elements to activities according to class level. This study and the study that had been performed by Köşker and Karabağ (2012) had supported each other from the point of that activities had remained limited with in-class while acquirements of Science program and course books were reflecting the dimensions of place-based education approach. Instead of in-class activities stated in course books, it can be given place to place-based education activities that more permanent and meaningful learning will be provided in accordance with acquirements. Experimental parts of the activities can be performed in the environments that will be proper with place-based education rather than performing in class. In the future research, the effect of acquirements that were gained by place-based education on student success can be examined. Use of the natural environment in the curriculum is very convenient in terms of teaching and learning. Learning about the natural world and its landmarks, basins and eco-region can also increase the sense of place, self, regional pride and conservation of the student (Stein, Kutner and Adams, 2000).